

Datum 2025-03-14

Informationsklass Öppen

Diariennr (åberopas) A104.935/2025

Saknr 000

Polismyndigheten

Regeringskansliet
Försvarsdepartementetfo.remissvar@regeringskansliet.se
fo.rs.remissvar@regeringskansliet.se

Er referens Fö2025/00256

Promemorian En ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn av explosiva varor (Ds 2025:6)

Sammanfattning

Polismyndigheten ser positivt på en översyn av reglerna om tillstånd och tillsyn av explosiva varor. Myndigheten instämmer i att ändringar behövs för att komma till rätta med dagens brister och bättre kunna motverka illegala sprängningar och förhindra kriminellas tillgång till explosiva varor. I promemorian finns flera förslag som Polismyndigheten ser positivt på. Exempel är att tillståndsmyndigheterna särskilt ska beakta det brottsförebyggande perspektivet i sin prövning, att deras möjligheter till återkallelse ska utvidgas och att krav på anmälan och underrättelser införs. Polismyndigheten delar uppfattningen att ansvarsförhållandena mellan myndigheterna på området i allmänhet ska bestå.

Polismyndigheten avstyrker dock vissa förslag. Det gäller förslaget att en särskild ordning ska inrättas där Polismyndigheten åläggs en ny roll i systemet, som innebär att myndigheten ska överpröva och överklaga tillståndsmyndigheternas beslut om tillstånd och godkännanden, samt förslaget att Polismyndigheten ska initiera och driva återkallelseärenden hos tillståndsmyndigheterna och vidare hos länsstyrelse och i domstol. Polismyndigheten anser inte att det finns tillräckliga skäl för förslagen.

Polismyndigheten avstyrker också förslaget att myndigheten ska bli ansvarig för att beslagta och förverka brandfarliga och explosiva varor när tidigare tillståndshavare inte avvecklar dessa på godtagbart sätt. Polismyndigheten bör även fortsatt få fokusera på sin kärnverksamhet och behöver prioritera bl.a. angelägna brottsbekämpande uppgifter, inte minst mot bakgrund av problematiken i samhället på detta område.

Polismyndigheten vill även framföra följande synpunkter.

Polismyndighetens synpunkter

Förslaget till reglering i lag av att en kommun ska få besluta om tillstånd som gäller även i övriga kommuner (avsnitt 3.2)

Enligt 18 § andra stycket lagen om brandfarliga och explosiva varor (LBE) ska frågor om tillstånd till hantering och överföring av explosiva varor prövas av den kommun där varorna ska hanteras. Eftersom det finns undantag i myndighetsföreskrifter till denna huvudregel om att tillstånd ska finnas i varje kommun och bestämmelserna har vållat tolknings- och tillämpningssvårigheter, ser Polismyndigheten positivt på att problemet adresseras. Förslaget i promemorian innebär att undantaget lyfts upp på lagnivå och ändras så att verksamhetens säte blir avgörande i stället för var t.ex. ett bolag anses bedriva sin huvudsakliga verksamhet. Polismyndigheten ser att förslaget kan leda till en tydligare reglering, särskilt om tidpunkten för när bedömningen ska göras klargörs i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Samtidigt innebär förslaget att undantaget blir huvudregel och att *en* kommun i stor utsträckning kommer att kunna besluta om tillstånd för explosiva varor som blir gällande i alla andra kommuner. Det innebär en lättnad och i allmänhet mindre kontroll. Det lokala perspektivet kommer också att få minskad betydelse. Om detta är förenligt med syftet bakom översynen bör övervägas och konsekvenserna av förslaget bör utredas närmare.

Om förslaget genomförs är det viktigt att det kombineras med den föreslagna skyldigheten för tillståndshavare att anmäla till varje aktuell tillsynsmyndighet (kommun) innan explosiva varor bl.a. används där, så att den nya ordningen får bättre förutsättningar att fungera. Polismyndigheten anser även att det ytterligare bör övervägas om det ska vara möjligt att meddela undantag från denna skyldighet.

Polismyndigheten ser vidare att ändamålsenlig styrning och stöttning av tillståndsmyndigheterna kan förväntas bli avgörande för att enhetliga bedömningar ska kunna göras, såväl i fråga om tillstånd som återkallelse. Det är särskilt viktigt bl.a. när samma part eller involverade personer prövas av flera tillståndsmyndigheter. I det fortsatta arbetet bör även övergångsperioden behandlas närmare, då det gamla och nya systemet kommer att överlappa varandra.

Förslagen att Polismyndighetens ska överklaga tillståndsmyndigheternas beviljade tillstånd och godkännanden samt ansöka om återkallelse av tillstånd och godkännanden (avsnitt 3.5)

Som framgår ovan avstyrker Polismyndigheten dessa förslag. Myndigheten ställer sig frågande till om det verkligen finns behov av att införa förslagen. En sådan ny ordning bör inte införas utan att tungt vägande skäl finns för det. Att myndigheterna enligt LBE ska göra det som ankommer på dem som tillstånds- och tillsynsmyndigheter enligt regelverket gäller redan idag.¹ Om allvarliga fel eller misskötsamhet i undantagsfall skulle upptäckas finns flera åtgärder och sanktioner att ta till.

Som Polismyndigheten framfört under utredningen kan den typ av samverkan som förslagen eftersträvar ske redan idag. Vad Polismyndigheten däremot ser behov av är att den sekretessproblematik som har lyfts ska behandlas, så att myndigheten får klargjorda och förbättrade förutsättningar att dela med sig av annars sekretessbelagda uppgifter till myndigheterna enligt LBE, när så är möjligt. Detta ska enligt tilläggsuppdraget också utredas och omhändertas inom kort.

Polismyndigheten delar inte bedömningen att myndigheten är mest lämplig för den nya rollen. Polismyndigheten bör som utgångspunkt inte få nytt särskilt ansvar och åläggas ytterligare primärt förvaltningsrättsliga uppgifter på området. Myndigheten bör, bl.a. med hänsyn till sitt huvudsakliga uppdrag, inte behöva överpröva tillståndsmyndigheternas beslut och har inte identifierat något behov av att formellt ta initiativ i en särskild ärendetyp för att myndigheterna ska utföra sina uppgifter. I samma riktning talar att Polismyndigheten enligt förslaget skulle bli part i domstolsprocesser och få länsstyrelsen som första instans när en kommuns beslut överklagas.

Polismyndighetens verksamhet är under renodling. Myndigheten förväntas fokusera på sitt kärnuppdrag och bl.a. de högt prioriterade brottsbekämpande uppgifterna. Behovet av att detta understryks av den problematik i samhället med illegala sprängningar och grov brottslighet som är bakgrunden till denna utredning.

Förslaget att Polismyndigheten ska ansvara för beslag och förverkande av brandfarliga och explosiva varor som tillståndshavare inte avvecklar själv (avsnitt 3.6)

Som anges ovan avstyrker Polismyndigheten förslaget att myndigheten ska få ansvar för att ta hand om tillståndspliktiga varor som tidigare tillståndshavare

¹ Jfr även bl.a. s. 60, 68 och 156 f i promemorian.

inte avvecklar själv på godtagbart sätt. Detta är ett ansvar som bör åvila tillståndshavarna som bedriver näringsverksamhet. Polismyndigheten föreslår att det ansvaret tydliggörs i författning och att ansvaret skärps så att det offentliga inte annat än i absoluta undantagsfall behöver ta över och bekosta sådant som inte hanterats korrekt inom privat sektor.

Om en myndighet ytterst ska ansvara för att ta hand om tillståndspliktiga varor och destruera dem när ett tillstånd har upphört bör flera möjliga alternativ finnas och frågan bör i så fall utredas vidare. Närmast koppling har tillståndsmyndigheterna enligt LBE. Tjänster som transport och destruktion bör vid behov kunna upphandlas.

Polismyndigheten vill åter framhålla att myndigheten för närvarande inte tar hand om explosiva varor i sådana situationer som förslaget gäller. Detta vore alltså en ny arbetsuppgift som myndigheten inte är dimensionerad för. Polismyndighetens bombtekniker, vilka skulle krävas för att bedöma de explosiva varorna i varje fall, är en begränsad, särskild specialistresurs som behöver användas till annat akut, högprioriterat arbete. Förslaget omfattar även brandfarliga varor. Polismyndigheten utför inte något liknande arbete avseende brandfarliga varor och är inte specialiserad på brandverksamhet. Förslaget kan sammantaget få stora konsekvenser för Polismyndigheten, vilket utvecklas nedan.

Om Polismyndigheten ändå skulle åläggas det nya uppdraget är det viktigt att Försvarsmakten kan bistå myndigheten under de förutsättningar som föreslås i promemorian. Polismyndigheten är positiv till ett fördjupat samarbete med Försvarsmakten.

Det bör även analyseras om och hur beslag och förverkande ska hänga ihop med när ett tillstånd enligt LBE har återkallats men överklagats, då utfallet kan bli att tillståndshavaren efter en tid återfår sitt tillstånd. Explosiva varor kan ha ett betydande ekonomiskt värde men har begränsad livslängd. Hur det ska förhålla sig till vårdplikten för beslagtagna egendom bör också analyseras.

Förslaget till förtydligande i 3 kap. 6 § ordningslagen (avsnitt 3.7.1)

Polismyndigheten ser positivt på att rättsläget tydliggörs. Att ett giltigt och relevant tillstånd enligt LBE finns måste vara en förutsättning för att tillstånd till sprängning enligt 3 kap. 6 § ordningslagen ska kunna beviljas. På grund av kopplingen mellan regelverken blir ovan nämnda bedömningar om tillstånd och återkallelse enligt LBE av betydelse även för Polismyndighetens prövning av ärenden enligt ordningslagen.

Enligt förslaget ska tillstånd finnas för *hanteringen* av explosiva varor enligt LBE. Eftersom begreppet hantering omfattar flera olika delar uppstår frågan vad tillstånd behöver finnas för (jfr 5 § LBE). Att tillstånd till användning bör krävas för att kunna spränga bör vara självklart. Om tillstånd även behövs för exempelvis förvaring och transport enligt LBE bör dock klargöras i det fortsatta lagstiftningsarbetet, likaså om detta kan vara beroende av förutsättningarna kring aktuell sprängning. Det bör även övervägas om bestämmelsen behöver ändras.

Övrigt att överväga

Ansvar för tillståndspliktig verksamhet enligt LBE kan med fördel förtydligas. Frågor uppkommer inte sällan om vem eller vilka som ansvarar för t.ex. begångna överträdelser och konstaterade brister i verksamheten.² Detta är av betydelse vid återkallelse och ansvarsutkrävande. Det bör vara positivt för samtliga berörda om ansvarsförhållandena tydliggjordes.

Om målsättningen är att antalet tillsyner ska bli betydligt fler bör övervägas att införa krav på att tillsyn av tillståndspliktiga verksamheter ska ske inom visst tidsintervall.

Konsekvenser för Polismyndigheten

Flera förslag i promemorian kan antas få positiv effekt för Polismyndighetens brottsbekämpande uppdrag, förbättra situationen med illegala sprängningar m.m. och verka brottsförebyggande. Vad som mer kan göras för att få större effekt har nämnts ovan.

Även konsekvenser av de förslag som Polismyndigheten avstyrker har berörts ovan. Polismyndigheten delar inte bedömningen att förslagen, som innebär att myndigheten får nya uppdrag och uppgifter, väntas få liten påverkan på myndigheten. Polismyndigheten vidhåller vad myndigheten anfört i utredningen.³ Förslagen leder till utökad behov av bl.a. resurser och kan leda till att omprioriteringar blir nödvändiga inom berörda specialistverksamheter som medför att andra angelägna polisiära uppgifter behöver stå tillbaka.

Förslaget att Polismyndigheten ska bli ansvarig för att hantera legala brandfarliga och explosiva varor kan antas få en större påverkan på myndigheten. Förslagen i utredningen väntas leda till att flera tillstånd

² Ansvarar tillståndshavaren, som ofta är en juridisk person, helt eller bara delvis, för vad ansvarar föreståndaren och t.ex. den deltagare som kan ha begått överträdelser eller bidragit till bristerna?

³ Se s. 140 och 142 i promemorian.

återkallas. En tillståndshavare kan ha flera ton med t.ex. sprängmedel som staten enligt förslaget ska hantera, i första hand Polismyndigheten med biträde av Försvarsmakten men ytterst Polismyndigheten. Detta behöver verksamheten förberedas inför. Förslaget leder till ökat behov av specialutbildad personal, särskilda transportmedel och förvaringslösningar, vilket är kostsamt. Därutöver behövs sprängplatser och miljötillstånd. Polismyndigheten delar inte uppfattningen att ekonomiska medel bör omfördelas från myndigheten till Försvarsmakten. Eftersom uppdraget är nytt för båda myndigheter bör tillkommande kostnader täckas på annat sätt.

Yttrandet har beslutats av biträdande rikspolischefen Stefan Hector efter föredragning av juristen Cassandra Utas Stokic. Vid den slutliga handläggningen har rättschefen Gunilla Hedwall och juristen Ida Salomonsson deltagit.

POLISMYNDIGHETEN

Stefan Hector

Cassandra Utas Stokic

Kopia till

Justitiedepartementet (PO)
Arbetsstagarorganisationerna
Rikspolischefens kansli